

עיטם לבן זנב בתהליך טיבוע

העיטם בכלוב האיקלום

על סלמנדרות בתל דן ועיטמים בצפון הכנרת

מאוד ועל כן הם מושפעים משינויים כימיים חזירות רעלים אל בתי הגידול שלהם. שינוי או צמצום בתי גידול לחים (כמו בריכות חורף) הם עוד סיבה להצטמצמות האוכלוסייה. השרצת הוולדות או הטלת הביצים של מיני הרד חיים חיבת להיעשות בסביבה מימית (ומכאן ייחודם – הוולדות (הראשנים) חיים בסביבה מימית ורק לאחר הגלגול מסוגלים לשהות מחוץ למים אפילו בסביבה מדברית).

בימי הגשם הראשונים נוהגות הסלמנדרות להשריץ את ולדותיהן בתוך המים, לאחר כשנה מרגע ההפריה. חלק מהסלמנדרות שוהות במטעי האבוקד של קיבוץ דן ועליהן לחצות את כביש הגישה אל השמורה על מנת להגיע אל מקווה מים מתאים. בימים כאלו פקחי השמורה סורקים את הכביש על מנת להזיז את הסלמנדרות בכדי שלא יידרסו. תמרוד אוהרה ייחודי "זהירות סלמנדרות חוצות" מקדם את פני המבקרים, אך לצערנו לא תמיד נמנעות הדריסות. באחד מימי שישי בחודש נובמבר ירד גשם זלעפות, הפקחית דפנה סירה לאורך

המשך בעמוד 44

מאיח בן, מרחב גולן

לכבוד חג החנוכה בחרנו להביא בפניכם שני סיפורים על שמירת טבע במרחב הגולן. בסיפור הראשון התרחש "נס" קטן בזכות תושביהם של פקחי שמורת תל דן ובסיפור השני נאחל הצלחה וגם קצת מול לשני עיטמים לבני זנב ששחררו אל הטבע בצפון הכנרת.

נס (לפני) חנוכה בשמורת טבע תל דן

בבתי הגידול הלחים שבשמורת טבע תל דן מתקיימת האוכלוסייה הגדולה ביותר בישראל של הסלמנדרה הכתומה. הסלמנדרה משתייכת למחלקת הדו-חיים המונה בישראל שבעה מינים בלבד. אחד מהשבעה הוא העגלשון שחור הגחון אשר התגלה מחדש לפני כשנה בשמורת החולה. רבים ממיני הרד חיים בישראל ובעולם נמצאים בסכנת הכחדה או בהצטמצמות משמעותית של אוכלוסייתם. עורם של הרד חיים חדיד

ביום שישי גשום גילה צוות שמורת תל דן סלמנדרה בוגרת שנדרסה על כביש הגישה אל השמורה. כשהתברר שהייתה לפני השרצה, בוצע בה ניתוח חירום והראשנים שבבטנה הוצאו ובימים אלה הם מטופלים על-ידי הצוות. נסים לחג החנוכה ברשות הטבע והגנים מרחב גולן

על שלמנדרות בתל דן ועיטמים בצפון הכנרת

המשך מעמוד 42

הכביש ולדאבונה גילתה שלמנדרה בוגרת דרוסה. הבטן התפוחה של השלמנדרה העירה על מועד ההשרצה הקרב ובא. מנהל השמורה איתן ניסים החליט לבצע בסלמנדרה המתה "ניתוח חירום" להוצאת ראשני השלמנדרה. מבטן השלמנדרה הוצאו כ- 60 ראשנים אשר הועברו למיכל מים. פקחי השמורה ערבלו את המים, ולאחר כשעה מחצית מהראשנים החלו להראות סימני חיים והשמחה הייתה גדולה. בימים אלו צוות השמורה מטפל בראשנים באופן מסודר ומשתדל להעניק להם סביבה רומה ככל האפשר לסביבת החיים הטבעית (טמפרטורות מים כ- 15 מ"צ והחלפתם נעשית בתדירות גבוהה) הם מואכלים בזחלי יתושים ותולעים. כאשר הראשנים ישלימו גלגול (מעבר מראשן לבוגר) הם ישוחררו חזרה אל הטבע בשמורת תל דן.

השלמנדרות פעילות בדרך כלל בלילה, אך גם בימים גשומים. על כן למי שמעוניין לנסות ולצפות בהן מומלץ להגיע לשמורה בשעות הבוקר המוקדמות שבמהלך או לאחר ימים גשומים.

השבת עיטמים לבני זנב אל הטבע

פרויקט "פורשים כנף- אימוץ הנשרים והדורסים" הינו פרויקט המשותף לרשות הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע וחברת החשמל. מטרת הפרויקט להגן על אוכלוסיית העופות הדורסים באמצעות פעולות של מחקר, עשייה בשטח ופעילויות חינוך והסברה, שבמסגרתן מתקיימת כבר 8 שנים התוכנית החינוכית "ילדי הגולן פורשים כנף" בשיתוף מחלקת החינוך של המועצה האזורית גולן. במסגרת פרויקט זה הובאו אל כלוב אקלום בצפון הכנרת שני עיטמים לבני זנב, במטרה להשיבם אל אוויר זה שהיה חלק מאזור תפוצתם בטבע.

השם "עיטם" הינו חיבור של המילים "עית" ו"ים" המעיד על סביבת מחייתם בקרבת גופי מים גדולים. העיטם הינו אחד מדורסי היום הגדולים בישראל ומוסת כנפיו הינה כ- 2.40 מ'. עד שנות החמישים קיננו מספר מצומצם של עיטמים בעמק

עיטם לבן זנב בתחליך טיבוע

בימים אלו עוקבים עובדי הרשות אחר העיטמים באמצעות מקלט הטלמטריה ובתצפיות ישירות. בינתיים נראה שהם מסתודים ואף צדים את מזונם באופן עצמאי. חלק מאוכלוסיית העיטמים הינה נודדת, השחרור תוזמן לתחילת החורף על מנת להבטיח שבמהלך כל החורף העיטמים יישארו באזור, עם בוא האביב קיים סיכוי שהם ינודו לאירופה.

החולה ובעמק בית שאן. בעקבות ייבוש החולה ושימוש בחומרי הרברה הוכחדה האוכלוסייה הרוגרת בישראל ופרטים מעטים נצפו בחורף ובעונות הנדידה. מאז שנות התשעים החל פרויקט השבה לטבע של עיטמים הכולל הקמת גרעין רבייה, גידול גוזלים, אקלום בסביבת גופי מים פתוחים, שחרור ומעקב, בנוסף שוחררו גם פרטים בוגרים שהובאו מגני חיות בחו"ל.

מספר ניסיונות קינון של עיטמים נעשו בישראל אך לא צלחו, למרות שעיטמים קיננו עד שנות החמישים בעמק החולה ובעמק בית שאן. במסגרת פרויקט "פורשים כנף", הובאו שני עיטמים לבני זנב לכלוב אקלום בצפון הכנרת בו שהו עד בוא החורף, ואז שוחררו אל הטבע. לעיטמים שלום

עד כה נעשו ניסיונות קינון ספורים של עיטמים בישראל אך הם לא צלחו. לפני כשנה וחצי זוג עיטמים שבנו קן באזור חדרה מתו כתוצאה מהרעלה שנועדה ככל הנראה למנוע נזקי חיות בר לגידולים חקלאיים. הרעלות אלו כפי שכבר נכתב כאן בעבר הן בניגוד לחוק, אך לעיתים רי בחקלאי בורד שעובר על החוק ועלול לגרום לנזק כבר מנשוא. נאחל לעיטמים הצעירים ולשאר הפרטים השוהים בצפון עתיד ורוד ומוהיר יותר.

ואם בניסים עסקינן ברור שהם חלק בלתי נפרד מעולמינו, אך שמירת טבע אמיתית על ידי אנשים פרטיים וגופים ציבוריים תאפשר קיומה של מערכת אקולוגית בריאה ככל הניתן גם מבלי להזדקק לניסים ולמזל. חג שמח!

מאיה בן

מרחב גולן, רשות הטבע והגנים

כאמור, שני עיטמים צעירים הובאו אל כלוב האקלום בצפון הכנרת ושהו בו במשך כארבעה חודשים. מטרתו של הכלוב היא לספק תנאים רומים לסביבת המחיה הטבעית של העיטמים אך גם ליצור מרחב מוגן ונטול סכנות. הטיפול בעיטמים בוצע על ידי פקח דרום הגולן שמוליק כהן ועובדים נוספים של רשות הטבע והגנים שראגו ליצור מינימום של מגע עם העיטמים על מנת למנוע החתמה ולשמר מורא מבני אדם. העיטמים האוכלו בבשר קפוא ואף הוכנסו אליהם רגים ועופות חיים על מנת שילמדו את מלאכת הצייד. לקראת שחרור העיטמים הם סומנו בטבעות ברגליים, בתג כנף ובמסודר טלמטריה- אמצעים אשר יעזרו במעקב אחריהם. ימים ספורים לאחר מכן החל "שחרור רך" של העיטמים במהלכו נפתחה דלת הכלוב והעיטמים יצאו ממנו מרצונם ובזמנם החופשי.